

DIDESNIO POVEIKIO TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ POVEIKIO VERTINIMO REZULTATŲ PATEIKIMO FORMA

Teisės akto (-ų) projekto (-ų) pavadinimas (-ai)	Atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas
Problema, kurią siekiama išspręsti	Neužtikrinamas tinkamas ir savalaikis atliekų sutvarkymas ir jo finansavimas įmonės bankroto ar kitais atvejais, kai įmonė nori ar privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą.
Problemos mastas ir priežastys	<u>Problemos mastą atspindi žemiau pateikti duomenys:</u> - Šiuo metu pagal Atliekų įstatyme nustatytą prievolę laidavimo draudimo sutartis ar banko garantijas (toliau – finansiniai užtikrinimai), kurios padengtų išlaidas, būtinas atliekų sutvarkymo, įrenginių uždarymo ir priežiūros po uždarymo priemonėms įgyvendinti, jei veiklą nutraukianti įmonė pati neįgyvendintų priemonių, turi tik apie 780 atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą vykdančių įmonių. Didžioji dalis finansinių užtikrinimų padengtų tik pavojingųjų atliekų, padangų ar gumos atliekų sutvarkymą, nes iki 2018 m. gruodžio 31 d. galiojo prievolė pateikti finansinį užtikrinimą tik įmonėms apdorojančioms šias atliekas. Taršos integruotos kontrolės ir prevencijos (toliau – TIPK) ir taršos leidimus šiuo metu turi apie 1400 atliekų apdorojimą vykdančių įmonių. Tai rodo, kad beveik pusė atliekas naudojančių ar šalinančių įmonių neturi finansinio užtikrinimo arba jis yra nepakankamas, nes padengtų tik dalį išlaidų (išlaidas, susijusias su pavojingųjų atliekų, padangų ar gumos atliekų sutvarkymu). - Daugumos įmonių turimų finansinių užtikrinimų dydžiai yra maži ir neužtikrintų pakankamo veiklos užbaigimo priemonių finansavimo, jei įmonės nutrauktų veiklą nesutvarkiusios atliekų. Pavyzdžiui, šiuo metu Vilniaus regione veikiančių atliekų naudojimo ar šalinimo įmonių vidutinis finansinio užtikrinimo dydis siekia tik apie 3,5 tūkst. eurų, kai, preliminarium vertinimu, vienos įmonės, kurios neįvykdė savo įsipareigojimų, atliekų sutvarkymas šiuo metu vidutiniškai kainuoja apie 232,2 tūkst. eurų. - Aplinkos apsaugos departamento 2020 m. vasario 17 d. duomenimis Lietuvoje buvo 11 bankrutuojančių ar bankrutavusių atliekų apdorojimo įmonių, kurios tinkamai nesutvarkė savo atliekų ir neturėjo finansinio užtikrinimo. Preliminariu vertinimu, 8 įmonių atliekų sutvarkymui reikalinga skirti 1,9 mln. eurų biudžeto lėšų (3 įmonių atliekų sutvarkymo kaštai dar nėra įvertinti). <u>Problemą lėmusios priežastys:</u> 1. Finansinio užtikrinimo sumos dydžiai dažnai yra dirbtinai sumažinami, todėl kyla rizika, kad atliekų apdorojimo įmonės veiklos nutraukimo atveju lėšų nepakaks veiklos nutraukimo priemonėms įgyvendinti. Galiojantis teisinis reguliavimas įpareigoja įmones parengti veiklos nutraukimo priemonių įgyvendinimo išlaidų sąmatą, pagal kurią nustatomas finansinio užtikrinimo sumos dydis. Tačiau dažnai įmonės, siekdamos sumažinti finansinio užtikrinimo sumos dydį, pasirenka per mažus įkainius. Valstybinio audito ataskaitoje¹

¹ Valstybinio audito 2018 m. gruodžio 6 d. ataskaita „Pavojingų atliekų tvarkymas“.

	nurodyta, kad palyginus tais pačiais metais parengtose sąmatose nurodytas 52 pavojingųjų atliekų rūšių tvarkymo kainas, nustatyta, kad 12 atliekų rūšių tvarkymo kainos skiriasi iki 2 kartų, o 40 pavojingųjų atliekų rūšių tvarkymo kainos skiriasi daugiau nei 2 kartus. Taip pat pastebėta, kad tas pats atliekų tvarkytojas skirtingoms įmonėms pateikia skirtingus tos pačios atliekos sutvarkymo pasiūlymus. Kai kuriuose jų kainos skiriasi daugiau nei 30 kartų. 2. Nėra prievolės pateikti finansinį užtikrinimą visoms atliekas naudojančioms ar šalinančioms įmonėms. Galiojančiame teisiniame reguliavime įtvirtinta prievolė tik pradedančioms atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą įmonėms turėti finansinius užtikrinimus, kurie padengtų išlaidas būtinas atliekų sutvarkymo, įrenginių uždarymo ir priežiūros po uždarymo priemonėms įgyvendinti veiklos nutraukimo atveju, jei pati įmonė neįgyvendintų priemonių. 3. Įmonėms sudėtinga įsigyti finansinį užtikrinimą (laidavimo draudimo sutartį ir banko garantiją). Galimybę sudaryti laidavimo draudimo sutartį ar gauti banko garantiją tiesiogiai įtakoja pasiūla rinkoje, tokių instrumentų kainos ir kitos sąlygos. Šiuo metu atliekas apdorojančios įmonės laidavimo draudimo sutartį dėl išipareigojimų vykdymo užtikrinimo gali pasirašyti tik su 2 draudimo bendrovėmis, konkurencija Lietuvos bankų rinkoje taip pat yra nepakankama. Praktika rodo, kad draudimo bendrovės ir bankai nėra itin suinteresuoti ir linkę išduoti laidavimo draudimo sutartis ar banko garantijas pradedančioms ar sunkumų turinčioms įmonėms, jų kaina ir kitos sąlygos neretai būna neadekvačios siekiamiems tikslams ir sunkiai įgyvendinamos. 4. Atliekas apdorojančios įmonės turi prievolę parengti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą ir atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą kuriuose dalis pateikiamos informacijos dubliuojasi. Toks teisinis reguliavimas sukuria papildomą administracinę naštą verslui. Aplinkos ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyrius 2019 m. gegužės 9 d. pateikdamas rekomendacijas taršos leidimų išdavimo proceso tobulinimui ir taršos leidimų sistemos optimizavimui, pasiūlė atsisakyti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo plano, kaip atskiro dokumento, informaciją perkeltiant į kitus dokumentus. 5. Nesuteikti įgaliojimai aplinkos ministrui nustatyti atliekas naudojančios ar šalinančios įmonės prievolių įvykdymo užtikrinimo tvarką, kurioje būtų nustatyti reikalavimai finansiniam užtikrinimui, finansinio užtikrinimo naudos gavėjas, finansinio užtikrinimo pateikimo tvarka, galiojimo terminai, sumos išmokėjimo terminai ir pan.
Rezultatas, kurio tikimasi priėmus teisės aktą	Priimtas teisės aktas sudarys sąlygas pasiekti, kad iki 2021 m. pabaigos visos atliekų naudojimą ar šalinimą vykdančios įmonės, turėtų pakankamą finansinį užtikrinimą, kuris, esant poreikiui, padengtų atliekų sutvarkymo, įrenginių uždarymo ir priežiūros po uždarymo išlaidas.
Problemai spręsti svarstyta alternatyva	<u>Siekiant išspręsti problemą, svarstyta žemiau išvardintos alternatyvos:</u> I alternatyva (Status Quo). Nekeisti esamo teisinio reguliavimo. Prievolę turėti finansinį užtikrinimą turės tik pradedančios atliekų

	naudojimo ar šalinimo veiklą įmonės, o ne visos įmonės, turinčios TIPK ar taršos leidimus. Finansinio užtikrinimo sumos dydžiai dažnai bus nepakankami veiklos užbaigimo priemonėms įgyventi, nes bus apskaičiuoti remiantis sumažintais atliekų tvarkymo į kainiais. Dėl nepakankamos pasiūlos ir aukštų reikalavimų atliekas apdorojančios įmonės patirs sunkumų siekdamos įsigyti laidavimo draudimo sutartį ir banko garantiją. Išliks prievolė įmonėms pildyti du atskirus dokumentus: atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą ir atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą, kuriuose dalis pateikiamos informacijos dubliuos. Problema nebus išspręsta, todėl ši alternatyva netinkama. II alternatyva. Nereguliavimo alternatyva netinkama, nes problemos sprendimą ir įmonių įsipareigojimų vykdymą galima užtikrinti tik nustatant teisiškai įpareigojančius reikalavimus. III alternatyva. Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės stiprinimas, siekiant užtikrinti, kad visos atliekų naudojimą ar šalinimą vykdančios įmonės, turinčios TIPK ar taršos leidimus, įmonės veiklos nutraukimo atveju įgyvendintų priemones, susijusias su atliekų sutvarkymu ir įrenginių uždarymu. Tačiau pripažinta, kad to nepakanka siekiant suvaldyti riziką, kad bankrutuojančios įmonės neįgyvendins savo įsipareigojimų. IV alternatyva. Tobulinti teisinį reglamentavimą (priimti Atliekų tvarkymo įstatymo Nr. VIII-787 10 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymą) ir stiprinti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, siekiant užtikrinti, kad visos atliekas naudojančios ar šalinančios įmonės turėtų pakankamus finansinius užtikrinimus. Šios alternatyvos privalumai: bus nustatyta prievolė visoms atliekas naudojančioms ar šalinančioms įmonėms turėti finansinį užtikrinimą, sudarytos sąlygos naudoti papildomą alternatyvų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą – maksimaliąją hipoteką, aplinkos ministrui pavesta patvirtinti finansinio užtikrinimo sumos dydį ir atliekas naudojančios ar šalinančios įmonės prievolių įvykdymo užtikrinimo tvarką. Taip bus sudarytos teisinės prielaidos tinkamam ir savalaikiam atliekų sutvarkymui ir jo finansavimui įmonės bankroto ar kitais atvejais, kai įmonė nori ar privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą. Tokiais atvejais valstybei nebereikės atliekų tvarkymo finansuoti biudžeto lėšomis.
Siūlomos priemonės problemai spręsti	<u>Teisės akto projektu siekiama:</u> 1. Sudaryti teisines prielaidas atliekų naudojimo ar šalinimo įmonėms taikyti vienodą, aplinkos ministro įsakymu tvirtinamą užtikrinimo dydį vienai tonai numatomų naudoti ar šalinti pavojingųjų ar nepavojingųjų atliekų ir patvirtinti užtikrinimo sumos apskaičiavimo tvarką; 2. Nustatyti prievolę pateikti prievolių įvykdymo finansinį užtikrinimą visoms atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą vykdančioms įmonėms, o ne tik pradedant atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, kaip nustatyta šiuo metu. Prievolė turėti finansinį užtikrinimą bus taikoma nuo atliekų tvarkymo veiklos pradžios iki taršos ar TIPK leidimo galiojimo panaikinimo ir veiklos nutraukimo plano priemonių įgyvendinimo; 3. Nustatyti papildomą alternatyvų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą – maksimaliąją hipoteką, kuri leistų sumažinti įmonių patiriamus papildomus finansinius veiklos kaštus ir kitus veiklos apribojimus,

	kurių reikalauja draudimo bendrovės ir bankai; 4. Atsisakyti prievolės atliekas naudojančioms ir šalinančioms įmones rengti atskirą dokumentą – atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą. Siekiant sumažinti administracinę naštą verslui, siūloma nustatyti, kad informacija apie veiklos nutraukimo priemonės būtų pateikiama viename dokumente – atliekų naudojimo ar šalinimo techniniame reglamente; 5. Sukurti teisinės prielaidas aplinkos ministruui nustatyti atliekas naudojančios ar šalinančios įmonės prievolių įvykdymo užtikrinimo tvarką, kurioje būtų nustatytas finansinio užtikrinimo naudos gavėjas, jo teisės ir pareigos, finansinio užtikrinimo panaudojimo tvarka, reikalavimai prievolių įvykdymo finansinio užtikrinimo dokumentams, prievolių įvykdymo užtikrinimo dokumentų pateikimo tvarka, šių dokumentų galiojimo terminai, išmokėjimo terminai ir pan. Pažymėtina, kad siekiant užtikrinti efektyvią teisės aktų pažeidimų prevenciją, kartu su šiuo teisės aktu teikiami Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo ir Aplinkos apsaugos įstatymo papildymo projektai, kurių tikslas – nustatyti ekonomines sankcijas juridiniams asmenims (bauda 4000–6000 Eur, bauda pakartotino pažeidimo atveju 6000–10000 Eur) ir juridinių asmenų paskirtiems atsakingiems asmenims (bauda 600–1500 Eur) už teisės aktų pažeidimus, susijusius su atliekas naudojančių ar šalinančių įmonių prievolių įvykdymo užtikrinimo reikalavimų pažeidimais.
Tikslinės grupės, kurias gali paveikti teisės akto įgyvendinimas	<u>Teisės akto įgyvendinimas gali paveikti šias tikslines grupes:</u> 1. Atliekas naudojančias ir šalinančias įmones, neturėjusias prievolės turėti finansinį užtikrinimą. Įsigaliojus įstatymo pakeitimui, įmonės (apie 620 įmonių), neturėjusios prievolės pateikti finansinį užtikrinimą, patirs papildomų sąnaudų, susijusių su finansinio užtikrinimo įsigijimu ir pateikimu. Tačiau šiuo teisės akto pakeitimu siekiama nustatyti ir papildomą alternatyvų prievolių įvykdymo užtikrinimo būdą – maksimaliąją hipoteką, kuri leistų sumažinti įmonių patiriamus papildomus finansinius veiklos kaštus ir kitus veiklos bei turto apribojimus, kurių reikalauja draudimo bendrovės ir bankai laidavimo draudimo sutarties ar banko garantijos įsigijimo atveju. 2. Atliekas naudojančias ir šalinančias įmones, turėjusias prievolę turėti finansinį užtikrinimą. Įmonių, turėjusių prievolę turėti finansinį užtikrinimą (apie 780 įmonių), administracinė našta sumažės, nes atsisakoma reikalavimo įmonei rengti atskirą dokumentą – atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą ir šiame plane pateikti veiklos nutraukimo priemonių įgyvendinimo išlaidų sąmatą, apskaičiuotą įvertinus surinktą informaciją apie kiekvienos atliekų rūšies tvarkymo ir įrenginių uždarymo įkainius. Siekiama nustatyti, kad veiklos nutraukimo plano priemonės būtų pateikiamas atliekų naudojimo ar šalinimo techniniame reglamente. Finansinio užtikrinimo dydis būtų apskaičiuojamas pagal aplinkos ministro įsakymu tvirtinamą prievolių įvykdymo finansinio užtikrinimo sumos dydį. Įmonės, turėjusios finansinį užtikrinimą tik pavojingųjų atliekų, padangų ar gumos atliekų sutvarkymui, patirs papildomų sąnaudų, susijusių su finansinių užtikrinimo, skirto kitoms nepavojingoms atliekoms sutvarkyti, įsigijimu. Planuojama, kad bendras poveikis verslo administracinei naštai bus teigiamas ir sumažės 11 tūkst. eurų

	(Administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaitos duomenys).
Apibendrinti poveikio vertinimo rezultatai	Poveikis reguliuojamai sričiai Patikslintas teisinis reguliavimas leis užtikrinti tinkamą ir savalaikį atliekų sutvarkymą ir jo finansavimą įmonės bankroto ar kitais atvejais, kai įmonė nori ar privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą. Įstatymo projektas atitinka 1999 m. balandžio 26 d. Tarybos direktyvos 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų 7 ir 8 straipsnių nuostatas. Poveikis konkurencijai Bus suvienodintos konkurencijos sąlygos atliekas naudojančioms ar šalinančioms įmonėms. Teisės akto projektu siūloma nustatyti prievolę pateikti prievolių įvykdymo užtikrinimą visoms atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą vykdančioms įmonėms, kurios privalo turėti taršos ar TIPK leidimą, o ne tik pradedant atliekų naudojimo ir šalinimo veiklą, kaip šiuo metu yra nustatyta galiojančiame teisiniame reguliavime. Poveikis verslo sąlygoms Atsisakius rengti atskirą dokumentą – atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą ir supaprastinus finansinio užtikrinimo dydžio apskaičiavimą, įmonėms sumažės administracinė našta iki 11,1 tūkst. eurų per metus (Administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaitos duomenys). Padidės veiklos sąnaudos atliekų tvarkymo įmonėms, kurioms iki šiol nebuvo privaloma turėti finansinį užtikrinimą arba finansinis užtikrinimas dengė tik pavojingųjų atliekų, padangų ar gumos atliekų sutvarkymą. Dėl padidėjusių sąnaudų kai kurios įmonės gali nuspręsti nutraukti savo veiklą. Poveikis valstybės finansams Teigiamas poveikis. Nebus poreikio ateityje skirti biudžeto lėšų bankrutuojančių įmonių atliekų sutvarkymui (pastaruosius penkerius metus kasmet iš Aplinkos apsaugos rėmimo programos bankrutuojančių įmonių atliekų sutvarkymui vidutiniškai buvo skiriama apie 1– 1,5 mln.).

Informacija apie viešąsias konsultacijas	Teisės akto projektas 2019 m. spalio 30 d. ir 2020 m. sausio 27 d. buvo pateiktas atliekų naudojimo ir šalinimo įmonių, kurios yra tikslinė šio teisės akto projekto grupė ir kurias gali paveikti teisės akto įgyvendinimas, atstovų vertinimui. Buvo konsultuojamasi su: Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos komunalininkų ir atliekų tvarkytojų asociacija, Lietuvos savivaldybių komunalinių įmonių asociacija, Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacija, Pavojingų atliekų tvarkytojų asociacija, Pakuotės atliekų perdėbėjų asociacija, Atliekų tvarkytojų ir turėtojų asociacija, Eksploatuoti netinkamų transporto priemonių tvarkytojų asociacija ir Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija. Nuo 2020 m. kovo 16 d. buvo vykdoma diskusija nuotoliniu būdu (dėl karantino sąlygų) su verslo asociacijomis dėl jų pateiktų pastabų ir pasiūlymų teisės akto projektui. Įvertinus suinteresuotų pusių pastabas ir pasiūlymus, patikslintos nuostatos dėl maksimaliosios hipotekos taikymo ir teisės akto įsigaliojimo datos. Savivaldybių valdomos įmonės pasiūlė numatyti išimtį šioms įmonėms dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo pateikimo, nustatant, kad savivaldybės valdomoms įmonėms, vykdančioms komunalinių atliekų naudojimą ar šalinimą, nereikalinga turėti finansinį užtikrinimą, jų prievolių įvykdymą užtikrintų savivaldybė. Tačiau, šio pasiūlymo buvo atsisakyta. Savivaldybių įsteigti juridiniai asmenys laikytini viešo administravimo subjektais viešųjų komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo srityje. Tuo tarpu sąvartynų operatorių paslaugas gali teikti ir rinkoje veikiantys privatūs juridiniai asmenys. Reguluojant ūkinę veiklą privalu užtikrinti, kad ūkio subjektų veikimo rinkoje reguliavimas vyktų remiantis objektyviais, nediskriminaciniais ir proporcingais kriterijais, tapačią ūkinę veiklą vykdančioms ūkio subjektams nebūtų taikomi skirtingi reikalavimai.
---	--

* Forma pildoma viso teisės aktų projektų paketo poveikio vertinimo rezultatams bendrai pateikti.